

*О. В. Зибарева,
д. е. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи,
Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці
О. О. Петрашчак,
к. е. н., доцент кафедри туризму та економічної теорії,
Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці*

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВІДТВОРЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ТРЕНДУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*O. V. Zybareva,
Doctor of Economics, Associate Professor, Vice-Rector for Science and Education,
Bukovyna State University of Finance and Economics, Chernivtsi
O. Petrashchak,
PhD in Economics, Assistant Professor of the Department of Tourism and Economic Theory,
Bukovyna State University of Finance and Economics, Chernivtsi*

INTENSIFICATION OF REPRODUCTION PROCESSES IN THE CONTEXT OF SOCIALIZATION TREND OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті досліджуються відтворювальні процеси в економіці України у контексті циклічності процесів соціалізації. Здійснена систематизація важелів управління відтворювальними процесами в економіці та основних складових визначення рівня соціалізації економіки країн. Основними важелями визначено державну політику, організаційно-інформаційне забезпечення, податкове регулювання, інноваційне забезпечення, екологічне регулювання. Проаналізовані індикатори рівня відтворювальних процесів в економіці. Обґрунтовано, що соціальні фактори економічного розвитку суспільства сприяють прискоренню процесу відтворення благ. Доведено, що соціалізація економічного розвитку передбачає покращення якості життя та підвищення рівня життя населення. Акцентовано увагу на чинниках, що стримують покращення якісних показників людського розвитку.

The article deals with the reproductive processes in Ukraine's economy in the context of socialization processes' cyclicity. Management levers of reproductive processes in the economy and the main components determining the level of economy socialization are systematized. Public policy, organizational and information support, tax regulation, innovation, and environmental regulation are identified as the main management levers. Indicators of the level of reproduction processes in economy are analyzed. It is proved that social factors of society's economic development contribute to the acceleration of wealth reproduction. It is justified that the economic development socialization provides for life quality improvement and increase of people's life standard. Special attention is paid to the factors hindering the improvement of qualitative indices of human development.

Ключові слова: економічний розвиток, відтворення, соціалізація, важелі, індикатори.

Keywords: economic development, reproduction, socialization, leverage, indicators.

Поставка проблеми. Побудова висококонкурентної економічної системи, що забезпечує розвиток завдяки поширенню інтенсивних факторів, таких як інноваційні технології, ефективніше використання людського капіталу тощо належать до головних пріоритетів соціально-економічного реформування України. Структура української економіки спрямована на екстенсивний розвиток, що обумовлює високу ресурсоемісність виробництва, низьку інноваційну активність, неефективним функціонуванням фінансового сектору. Світова фінансова криза, ціла низка локальних криз показала неспроможність нашої економіки мінімізувати негативні прояви, не говорячи вже про те, щоб використовувати нові можливості оздоровлення економіки.

Передумови стійкого економічного розвитку країни визначаються насамперед пропорціями між споживчими витратами та інвестуванням економіки. Значна частина експертів висловлювала оптимістичний прогноз щодо перспектив економіки України у післякризовий період. Натомість, слабкий попит на продукцію українських виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, недостатня ефективність реформ, економіка України продовжила занурення в рецесію. Ілюстрацією економічного розвитку, який є запорукою забезпечення відтворювальних процесів є динаміка валового внутрішнього продукту, особливо на душу населення (таблиця 1).

Таблиця 1.
Динаміка ВВП України

Рік	Номінальний ВВП, млн. грн. (у факт. цінах)	Номінальний ВВП, USD, млн. долл. (по середньому курсу НБУ за звітний період)	Номінальний ВВП на душу населення	
			в грн (UAH)	в долларах США (USD)
2002	225810	–	4704,0	–
2003	267344	–	5613,8	–
2004	345113	64928	7299,2	1373,2
2005	441452	86309	9406,7	1839,1
2006	544153	107753	11665,6	2310,0
2007	720731	142719	15542,1	3077,7
2008	948056	179382	20545,7	3887,5
2009	913345	117152	19871,4	2548,8
2010	1082569	136420	23648,0	2980,0
2011	1316600	165239	28851,5	3621,0
2012	1408889	176308	30928,6	3870,4
2013	1454931	182026	32028,5	4007,1
2014	1566728	130908	36495,9	3049,4
2015 (I квартал)	367577	17409,6	8596,4	407,2

Джерело: складено авторами на основі джерел 9;10].

Номінальний ВВП у фактичних цінах демонструє ріст за винятком 2009 р., що пов'язано із світовою фінансово-економічною кризою, в той же час в розрахунку на одного середньостатистичного українця цей показник зменшився на 674,3 грн та на 1338,7 доларів США. Це було свідчення суттєвої девальвації національної грошової одиниці. Проте, динаміка номінального ВВП у USD демонструє суттєвий спад основного макроекономічного показника у 2014 р. порівняно із 2013 р., а в розрахунку на одного середньостатистичного українця – на 4467,4 грн та на 957,7,7 доларів США. Крім того, негативним фактом є рівень номінального ВВП у валюті за I квартал 2015 р., оскільки він склав лише 13,3% від рівня 2014 р. Так, аналіз динаміки валового внутрішнього продукту протягом ХХІ ст. дозволяє умовно виділити такі періоди:

- 2000–2008 рр. – економічне піднесення;
- 2009 рр. – криза, економіка країни перебуває у фазі рецесії;
- 2010–2013 рр. – поступове сповільнення кризових явищ;
- 2014 р.– ? – економічний спад.

Ці статистичні дані показують, що незважаючи на деякі позитивні зрушення, темпи їх є мінімальними, циклічність економіки не прогнозована, що не забезпечує, навіть, у довгостроковій перспективі досягнення конкурентних переваг. Відтак постає необхідність перегляду моделі економічного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання структурної трансформації національних економік, розвиток відтворювальних процесів висвітлюється у великій кількості наукових досліджень, оскільки ці тенденції визначають підґрунтя, на якому формуються можливості зміцнення конкурентоспроможності економіки. Зокрема, макроструктурній динаміці економіки присвячені праці С. А. Єрохіна [4], І. В. Крючкової [6]; ідентифікації структурних передумов конкурентоспроможності економіки – дослідження Світового економічного форуму та Світового банку [14; 16; 17].

Мета статі. В основі сучасного типу економічного регулювання розвитку економіки лежить реалізація потенційних конкурентних переваг, стимулювання інвестиційно-орієнтованого та інноваційного розвитку. При цьому, слід зазначити, що протягом певного часу у виробничо-економічних системах, відбувся поступовий

перехід від переважно пошуку та систематизації інформації до її обробки. Проте визначення важелів, які повинні використовуватись для оцінки відтворювальних процесів, все ще залишається дискусійним та не повною мірою висвітленим.

Основні результати дослідження. На думку Я.Б. Базилюк [1], І.К. Бистрякова [2], Л. Г. Чернюк [2], С.Ф. Покропивного [11], В. М. Колота [11] та інших, склад пріоритетних регуляторів та важелів впливу в межах використання технологій управління відтворювальними процесами є різними, проте аналіз дозволив нам систематизувати підходи науковців наступним чином (таблиця 2).

Таблиця 2.
Систематизація важелів управління відтворювальними процесами в економіці

Засоби	Важелі
Державна політика	Планування діяльності з підготовки найперспективніших проектів в контексті розвитку відтворювального потенціалу. Відстеження результативності та оптимізація структури управління відтворювальними процесами.
Організаційно-інформаційне забезпечення	Використання сучасних інформаційних технологій. Збільшення обсягів наукоємної продукції (зокрема, продукції переробної промисловості). Запровадження електронного документообігу. Спрощення та прискорення документообігу між суб'єктами господарювання, зменшення бюрократії.
Податкове регулювання	Спрощення системи податкового адміністрування. Реалізація прозорості політики щодо надання пільг зі сплати податку на додану вартість, проведення перевірки наявних пільг для окремих суб'єктів.
Інноваційне забезпечення	Заохочення створення спільних форм господарювання із розвинутими країнами. Взяття курсу на зниження ресурсомісткості та підвищення наукомісткості виробничих процесів. Використання прогресивних форм управління та організацією господарської діяльності. Розподіл інвестицій, грантів в залежності від показників фінансово-економічної ефективності суб'єктів господарювання.
Екологічне регулювання	Підтримання ініціативи із зниження шкідливого впливу господарської діяльності на довкілля. Заохочення укладання угод із тими постачальниками, які мають вискові показники результативності стосовно екологічних процедур та компонентів. Контроль за відповідність діяльності та продукції екологічним нормам та стандартам.

Джерело: сформовано авторами на основі аналізу наукових праць [1; 2; 11]

Всі представлені важелі, які можуть бути реалізовані у межах державної політики, організаційно-інформаційного та інноваційне забезпечення, податкового та екологічного регулювання повинні бути реалізовані комплексно і одночасно.

Проте, на нашу думку, у сучасних умовах розвитку поряд з іншими факторами все більш значними стають соціальні фактори. Забезпечення соціалізації економічного розвитку ставить нові вимоги до використання ресурсів із їх пріоритетною орієнтацією на людину, її капітал. При чому, акцент не повинен бути зроблений не на соціальний популізм, не системну соціальну підтримку, що не дозволяє використовувати їх для реального економічного зростання.

За В.О. Гришкіним, соціалізація економіки – це проникнення у сфери економічної і позаекономічної діяльності таких відносин, що сприяють поліпшенню добробуту населення як безпосередньо, так і опосередковано, через формування умов до самовираження людини. За своєю сутністю соціалізація здебільшого пов'язується з формуванням матеріальних передумов до повернення окремих груп населення на шлях активної трудової діяльності [3]. А на думку В.В.Москаленко, економічна соціалізація – конкретно-культурне та історичне явище. На кожному етапі історії суспільство по-своєму вирішує питання, пов'язані з економічною соціалізацією. На переломних етапах соціально-економічного розвитку (на якому, наприклад, перебуває сучасне українське суспільство) вони стають особливо актуальними [7].

На думку О. О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко забезпечення економічного, а разом з ним і соціального розвитку України вимагає орієнтації усіх суспільних процесів на людину з її потребами щодо духовного, фізичного вдосконалення та забезпечення матеріального достатку на прийнятному рівні, що повинно визначати стратегію соціально-економічного розвитку за напрямом формування соціально-орієнтованої ринкової економіки. Однак це потребує руйнування традиційних поглядів на співвідношення економічного і соціального аспектів розвитку і становлення нової інституційної системи у суспільстві [13].

За Ю.Н. Пахомовим, Ю.В. Павленко, концептуально соціалізація передбачає радикальне поліпшення якості життя та суттєве підвищення рівня життя населення, що включає надзвичайно широкий спектр соціально-економічних явищ: характер зайнятості та умови праці; рівень освіти та професійно-кваліфікаційної,

підготовки; розмір і структуру доходів та витрат; споживання продовольчих і непродовольчих товарів, їх якість і обсяг; структуру та якість платних і безплатних послуг; забезпеченість житлом і його благоустрій; обсяги нагромадженого майна та особистих заощаджень; масштаби залучення до культурного життя; системи соціального забезпечення та соціального страхування; економічні умови життєдіяльності; стан генофонду населення суспільств [5].

Саме тому, підтримуємо, узагальнені І. В. Тимковим підходи, що спрямовані на вивчення окремих сторін життя людини і суспільства, що є основними складовими визначення рівня соціалізації економіки країн, що представлено у таблиці 3.

Таблиця 3.
Окремі компоненти визначення рівня соціалізації економіки

Назва	Суб'єкт, який здійснює розрахунок	Принцип розрахунку	Індикатори	Кількість охоплених країн
Індекс людського розвитку	ООН	Середньо-геометричне трьох індексів	Очікувана тривалість життя освіта, валовий національний дохід	187
Індекс добробуту	Дослідницька організація Legatum Institute	Інтегральна оцінка параметрів	Економіка, рівень розвитку підприємництва і можливостей в бізнесі, державне управління, освіти, охорона здоров'я, рівень безпеки, особиста свобода, соціальний капітал	110
Індекс/рейтинг міст з найвищою якістю життя	Консалтингова компанія Mercer Human Resource Consulting	Рейтингові оцінки	39 критеріїв оцінювання: політико-соціальне середовище, економічні показники, наявність певних обмежень, якість системи охорони здоров'я, якість системи освіти, доступність і вартість житла, культурне життя, клімат і ймовірність природних катаклізмів	215 міст світу
Індекс якості життя Gallup	Інститут Gallup	Соціологічне обстеження якості життя	Здоров'я, освіта, матеріальний достаток, громадська активність, політична свобода, соціальні зв'язки, довкілля, економічна та фізична безпека	змінюється з року в рік
Індекс людського розвитку за методикою Моніторингу регіонального людського розвитку	Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи		Шість блоків, 33 показники	

Джерело: [15]

Аналіз вищезазначених показників свідчить про те, що економічний розвиток тісно переплітається із соціальним. Так, показник індекс людського розвитку містить такий показник як національний дохід, індекс добробуту – економіку, рівень розвитку підприємництва і можливостей в бізнесі, індекс/рейтинг міст з найвищою якістю життя – економічні показники, індекс якості життя Gallup – економічну безпеку тощо. Саме тому, соціальні фактори економічного розвитку суспільства сприяють прискоренню процесу відтворення благ.

На нашу думку, соціалізація економічного розвитку – це процес переорієнтації економіки та відтворення в цілому з урахуванням соціальних норм та принципів, формування високопродуктивного ставлення до праці, підвищення культури споживання та зростання якості життя. Соціалізація економічного розвитку передбачає покращення якості життя та підвищення рівня життя населення.

Для оцінки впливу рівня соціалізації на економічний розвиток пропонується детальніше зупинитись на аналізі програми розвитку ООН «Цілі Розвитку Тисячоліття», які визначили напрями глобального розвитку до 2015 року. Цілі проекту встановлені для України: подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, забезпечення гендерної рівності, зменшення дитячої смертності, поліпшення здоров'я матерів, обмеження поширення ВІЛ- інфекції/ СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів, сталий розвиток довкілля. Розглянемо ті індикатори програми розвитку, які найбільш тісно корелюють з відтворювальними процесами в економіці. Найперші з них – подолання бідності (таблиця 4).

Таблиця 4.
Індикатори подолання бідності в Україні

Показник Рік	Частка населення, чие добове споживання є нижчим за 5,05 (4,3*) дол. США за ПКС, %	Частка бідного населення за національним відносним критерієм, %	Частка бідних серед дітей, %	Частка бідних серед працюючих осіб, %	Частка населення, чие споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму, %
2000	11,9*	26,4	33,4	21,6	71,2
2001	11,0*	27,2	34,9	22,6	69,2
2002	7,4*	27,2	34,0	22,0	65,0
2003	4,0*	26,6	34,9	21,1	59,9
2004	3,2*	27,3	35,0	21,6	51,0
2005	1,3*	27,1	36,7	22,3	38,7
2006	9,3	28,1	36,6	27,2	31,0
2007	6,6	27,3	36,3	21,7	30,5
2008	3,8	27,0	35,1	21,1	19,9
2009	3,5	26,4	33,2	20,6	24,8
2010	2,5	24,1	32,7	19,7	23,5
2011	1,9	24,3	32,0	19,6	25,8
2012	2,3	25,5	33,1	20,7	24,0
2013	1,9	24,5	32,6	20,0	22,1
2015 (ціль)	<0,5	25,0	29,0	15,0	7,0

Джерело: [8]

Щодо показника абсолютної бідності, то протягом 2000–2013 рр. він скорочувався, втім, враховуючи девальвацію гривні у 2014 р., маємо сумніви, що тенденція буде збережена. Показник частки бідного населення практично досяг свого цільового значення. В той же час потребує суттєвої уваги такі показники як частка населення, чие споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму (22,1% при цільовому показнику – 7,0%) та частка бідних серед працюючих осіб (20% при цільовому показнику – 15%).

Щодо показника частки населення чие добове споживання є нижчим за 5,05 (4,3*) дол. США за ПКС, то регіональний зріз 2013 р. демонструє нам наступне: найменший рівень бідності демонструють наступні області – Закарпатська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська, а найбільший – Волинська, Житомирська, Кіровоградська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська (рис. 1). Тому це варто враховувати при проведенні державної політики вирівнювання регіональних диспропорцій.

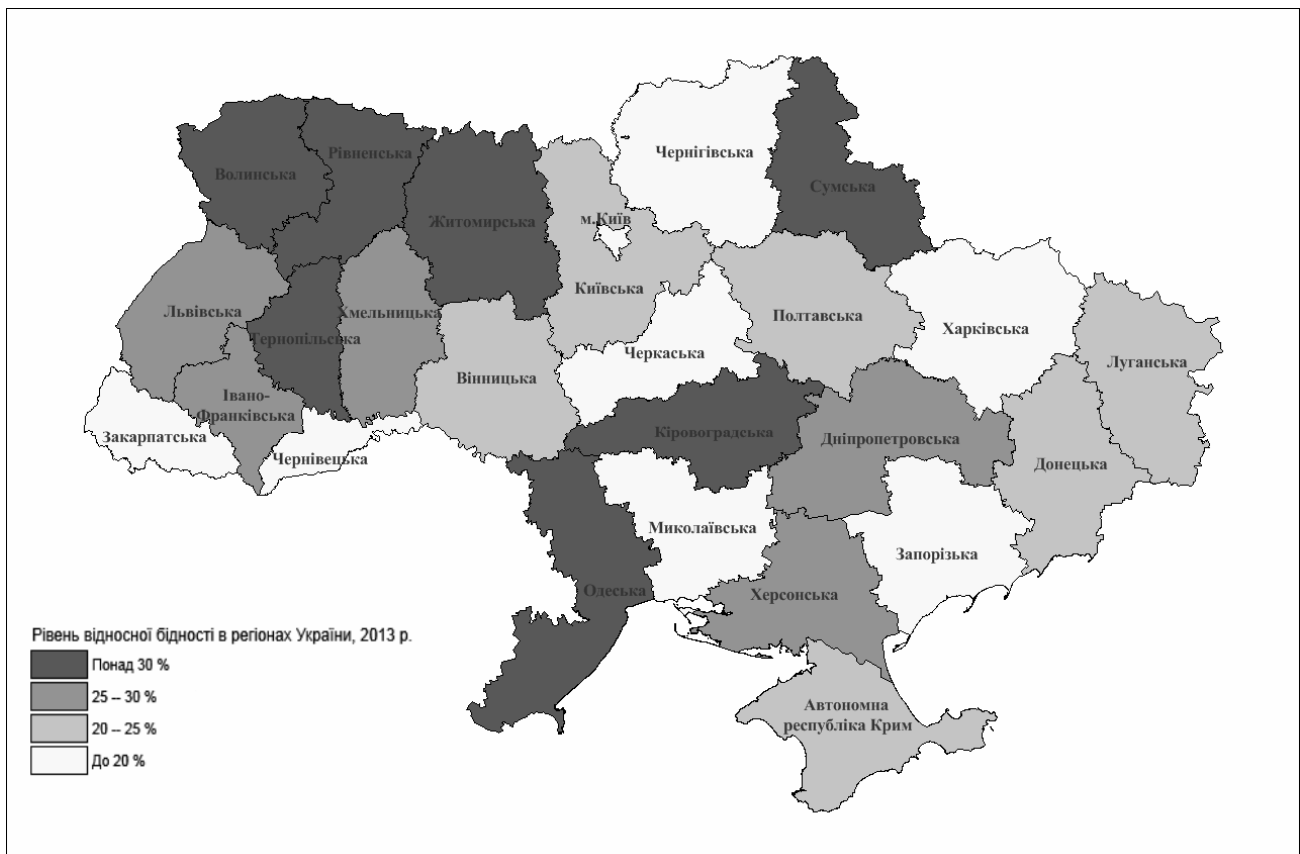

Рис. 1. Рівень абсолютної бідності у регіональному розрізі
 (за вартістю добового споживання, що дорівнює гривневому еквіваленту 5,05 дол. США за ПКС)
 Джерело: [12]

Наступними індикаторами програми, які найбільше впливають на відтворювальні процесу в економіці є забезпечення якісної освіти впродовж життя та забезпечення сталого розвитку довкілля. Стан виконання цих індикаторів представлений у таблиці 5.

Таблиця 5.

Стан досягнення окремих індикаторів програми розвитку ООН «Цілі Розвитку Тисячоліття» в Україні

Індикатори		Фактичне досягнення у 2013 р.	Цільовий показник для досягнення у 2015 р.
Забезпечення якісної освіти впродовж життя			
1.1	Чистий показник охоплення освітою у ДНЗ дітей 3–5 років, які проживають у міських поселеннях, %	92,5 ¹	95,0
1.2	Чистий показник охоплення освітою у ДНЗ дітей 3–5 років, які проживають у сільській місцевості, %	58,2 ¹	60,0
1.3	Чистий показник охоплення дітей повною загальною середньою освітою, %	99,6	99,9
1.4	Чистий показник охоплення вищою освітою осіб віком від 17 до 22 років, %	46,1	56,0
1.5	Сукупний валовий показник кількості працівників, які пройшли перепідготовку та підвищили свою кваліфікацію, тис. осіб	264,0 ²	320,0
1.6	Кількість ЗНЗ, які мають підключення до Інтернету, %	81,6	90,0
Забезпечення сталого розвитку довкілля			
2.1	Частка населення міських поселень, яке має доступ до централізованого водопостачання, % від загальної кількості міського населення	93,4 ²	90
2.2	Частка сільського населення, що має доступ до централізованого водопостачання, % від загальної кількості сільського населення	22,2 ²	30,0
2.3	Обсяг шкідливих викидів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення, млн. т на рік	4,3	4,7
2.4	Обсяг шкідливих викидів у атмосферу від пересувних джерел	2,4	3,2

	забруднення, млн. т на рік		
2.5	Обсяг скидів зворотних вод у поверхневій водні об'єкти, млн. куб. м на рік	7440,0	8500,0
2.6	Лісистість територій, відношення земель, вкритих лісовою рослинністю, до загальної площі території України, %	16,0	16,1
2.7	Частка площі заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, % до загальної площі території України	2,8	3,5
2.8	Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, % до загальної площі території України	6,1	9,0

1 – дані Держстату України (попередні); 2 – дані за 2011 р.

Джерело: [8]

Висновки. Що стосується забезпечення якісної освіти впродовж життя, то рівень охоплення дошкільною та повною загальною середньою освітою є задовільним. Проте, показник охоплення вищою освітою осіб віком від 17 до 22 років залишається недостатнім. Недостатніми також є обсяги перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, внаслідок чого підвищення кваліфікації відбувається один раз на 10 років, тоді як в країнах ЄС – один раз на 2–3 роки.

Потребує суттєвого покращення якості підключення загальноосвітніх навчальних закладів до мережі Інтернет (низька швидкість, відключення через несплату тощо). Що стосується забезпечення сталого розвитку довкілля, то проблемним залишається питання забезпечення населення, яке проживає у сільській місцевості, централізованим водопостачанням та величина площі заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Таким чином, проблеми економічного розвитку тісно пов'язані із процесами соціалізації, що неминуче зобов'язує управляти процесами відтворення з огляду на соціальне становище людей.

Література.

1. Базиліук Я. Б. Конкуреноспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення : [монографія] / Я. Б. Базиліук. — Київ : НІСД, 2002. — 132 с.
2. Бистряков І. К. Економічний простір: аспекти методологічного визначення / І. К. Бистряков, Л. Г. Чернюк. — К.: РВПС України НАН України, 2006. — 56 с.
3. Гришкін В. О. Науково-методологічні основи соціалізації економіки і забезпечення соціальної динаміки суспільства : Дис... д-ра екон. наук: 08.02.03 / Дніпропетровський національний ун-т. — Д., 2005. — 471 арк. : рис., табл. — Бібліогр.: арк. 350-385.
4. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / С. А. Єрохін. — К.: Світ знань, 2002. — 152 с.
5. Ідентичності і цінності в епоху глобалізації / под ред. акад. НАН України Ю.Н. Пахомова и проф. Ю.В. Павленко. — К.: Наук. думка, 2013. — 189 с.
6. Концепція Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007-2015 роки / за ред. д. е. н. І. В. Крючкової [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iee.org.ua/ua/publication/85>.
7. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Москаленко. — К.: Центр навч. літератури, 2005. — 624 с.
8. Національна доповідь Програма розвитку ООН в Україні «Цілі Розвитку Тисячоліття» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/english/MDG%20Country%20Reports/Ukraine/MDGs%20Ukraine%202010%20Report%20ukr.pdf>
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
11. Покропивний С. Ф. Регулювання територіального розвитку : стратегія і ефективність / С. Ф. Покропивний, В. М. Колот. — К.: КНЕУ, 2008. — 352 с.
12. Програма розвитку ООН в Україні «Цілі Розвитку Тисячоліття» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.kytmu.edu.ua/images/undp.ppt
13. Соціальна економіка: Навч. посіб. / Кол. авт. О. О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко та ін. — К.: КНЕУ, 2005. — 196 с.
14. Стратегічний вибір щодо прискорення та підтримки зростання : Меморандум про економічний розвиток / Світовий банк [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/Resources/ UA_CEM_UKR_complete.pdf](http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/Resources/UA_CEM_UKR_complete.pdf) 7.
15. Тимків І. В. Сучасні аспекти та індикатори соціалізації економіки України в умовах інтенсифікації процесів глобалізації / І. В. Тимків // Ефективна економіка. — 2014. — № 12.

16. Competitiveness of the Polish Economy on the Eve of Integration with the European Union. Can the Government be more active? [Electronic resource]. — Access mode: http://www.sgh.waw.pl/instytut/igs/jednostki/zbga/info_s/Competitiveness.doc14.
17. The Global Competitiveness Report 2013–2014 [Electronic resource]. — Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2013-14.pdf.

References.

1. Bazyliuk, Y.B. (2002) Konkurentospromozhnist' natsional'noi ekonomiky: sutnist' ta umovy zabezpechennia [The competitiveness of the national economy: the nature and condition of providing], NISS, Kyiv, Ukraine.
2. Bystryakov, I.K. and Chernjuk L.G. (2006) Ekonomichnyj prostir: aspekty metodolohichnoho vyznachennia [Economic Space: methodological aspects of determination], RVPS Ukraine NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
3. Hryshkin, V. O. (2005) «Scientific and methodological basis of socialization of the economy and ensure social dynamics of society», Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Dnipropetrovsk National University, Ukraine.
4. Erokhin, S.A. (2002) Strukturna transformatsiia natsional'noi ekonomiky (teoretyko-metodolohichnyj aspekt) [The structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspect)], Svit znan', Kyiv, Ukraine.
5. Pakhomova Yu.N. and Pavlenko Yu.V. Ydentychnosty y tsehnosty v epokhu hlobalyzatsyy [Identity and values in the age of globalization], Nauk. Dumka, Kyiv, Ukraine.
6. Kontsepsiya Derzhavnoi prog pidvischennya konkurentospromozhnosti natsionalnoi Economy for 2007-2015 Rocky, available at: <http://iee.org.ua/ua/publication/85> (Accessed 22 august 2015).
7. Moskalenko, V. V. (2005) Sotsial'na psykholohiia [Sotsialna psihologiia], Tsentri navch. Literatury, Kyiv, Ukraine.
8. Natsionalna dopovid Programa rozvitku UN Ukraïni "Tsili Rozvitku Tisyacholittya", available at: <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/MDG/english/MDG%20Country%20Reports/Ukraine/MDGs%20Ukraine%202010%20Report%20ukr.pdf> (Accessed 27 august 2015).
9. Ofitsiyny site Sovereign komitetu Statistics of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 27 august 2015).
10. Ofitsiyny site Natsionalnogo Bank of Ukraine, available at: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> (Accessed 27 august 2015).
11. Pokropyvnyj S. F. and Kolot V. M. (2008) Rehuliuвання територіального розвитку : стратегія і ефективність [Reguluvannya teritorialnogo rozvitku: strategiia i efektyvnist'], KNEU, Kyiv, Ukraine.
12. Programa rozvitku UN Ukraïni "Tsili Rozvitku Tisyacholittya", available at: www.kymu.edu.ua/images/undp.ppt (Accessed 30 august 2015).
13. Bieliaiev O. O., Dyba M. I. and Kyrylenko V. I. Sotsial'na ekonomika [Sotsialna ekonomika], KNEU, Kyiv, Ukraine.
14. Strategic Choices to Accelerate and Sustain Growth: Economic Memorandum, available at: http://siteresources.worldbank.org/UKRAINEEXTN/Resources/UA_CEM_UKR_complete.pdf 7. (Accessed 27 august 2015).
15. Tymkiv I. V. (2014) Suchasni aspekty ta indykatory sotsializatsii ekonomiky Ukrainy v umovakh intensyfikatsii protsesiv hlobalizatsii [Modern aspects of socialization and indicators Ukraine's economy in terms of intensification of globalization], Efektyvna ekonomika, vol. 12.
16. Competitiveness of the Polish Economy on the Eve of Integration with the European Union. Can the Government be more active?, available at: http://www.sgh.waw.pl/instytut/igs/jednostki/zbga/info_s/Competitiveness.doc14.
17. The Global Competitiveness Report 2013–2014, available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2013-14.pdf.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2015 р.